

PAUL RİCOEUR FELSEFESİNDE ÖZNE VE ANLATISAL KİMLİK: BİR GİRİŞ DENEMESİ

Dr. Hayyam Celilzade

ORCID: 0000-0001-7739-9388

ÖZET

Paul Ricoeur denildiği zaman akla gelen ilk kavram “başkası olarak kendisi” kavramıdır. Bir kitabının da isminin Başkası Olarak Kendisi olması tesadüfi değildir. Bu kavramla doğrudan irtibatlı olan bir diğer kavram ise anlatısal kimlik’tir. Ricoeur’ün felsefesinde anlatısal kimlik kavramının nerede konumlandığı ve bu kavramın ortaya çıkmasını sağlayan sebeplerin neler olduğu çalışmamızın konusunu oluşturur. Felsefi kavramlar boşlukta ortaya çıkmaz bilakis kendisinden önceki kavramlara tepki yahut cevap olarak geliştirilirler. Bu tepkiyi sadece negatif anlamda anlamak doğru olmaz. Nitekim yeni geliştirilen felsefi kavram irtibatlı olduğu önceki kavramı yorumlayarak yeni ufukların ortaya çıkmasına yol açabilir. Bazen ise yeni geliştirilen felsefi kavramın -irtibatlı olduğu- önceki kavramla buluşması bir çatışmaya sebebiyet verebilir. Bu bağlamda Ricoeur’ün anlatısal kimlik kavramını niçin geliştirdiği? sorusu önem arz eder. Nitekim Ricoeur’ün anlatısal kimlik kavramı Kartezyen öznenin yol açtığı sorunlara çözüm önerisidir. Çalışmamız anlatısal kimlik kavramının Kartezyen öznenin yol açtığı sorunlara çözüm önerisi sunarken aynı zamanda yeni bir özne tanımı önerdiğini savunur. Bu yeni özne kavramı bir yandan Descartes’in ego, Heidegger’in Dasein, Levinas’ın öteki kavramlarının ihmal ettiği hususlara dikkat çeker, diğer yandan modern insanın bulanımlarına teolojik açıklamaları yeniden hatırlatarak çözüm önerir. Bu anlamda çalışmamız Ricoeur’ün çözüm önerisinin teolojik köklerini de işaret eder. Ricoeur’ün ilgili kavramları ele aldığı temel metinlerinden hareket eden çalışmamız işbu metinlerin yakın okumasını içeren kaynaklara da yer verir.

Anahtar kelimeler: özne, anlatısal kimlik, başkası olarak kendisi, cogito, epokhe

Giriş

Husserl, Kartezyen özne kavramının yüzleştiği sorunları *aşkınsal özne* kavramını geliştirerek çözmeye çalışsa da Kartezyen paradigmanın tamamen haricine çıktığı söylenemez. Bu anlamda “*görüngübilim, varoluşla ilgili Descartes’çı kuşkunun değişikliğe uğratılmış biçimi(dir)*” (Ricoeur 2007, 339). Özne fenomenolojik *epokhe* sayesinde var olanlara dair bilgilerini askıya alır ve şeylerin özünü elde etmeye çalışır. Kartezyen öznenin ilk dekonstrüksiyonu olan *epokhe*, özneye; sahip olduğu bilgilerin asılsız olduğunu (olabileceğini) askıya alma işlemine gerçekleştiren ve eşyanın özüne ulaşan aşkınsal öznenin bakış açısından hatırlatır. Bu bağlamda Kartezyen özneye sınırlarını gösteren ilk kavram *epokhe*’dir. “*Başka’nın daha en baştan itibaren önvarsayılışına, ilk başta, analizin başlangış noktasında bulunan epokhe delil oluşturur*” (Ricoeur 2010, 484). Husserl, Kartezyen öznenin ilk dekonstrüksiyonunu *epokhe*’yle, rekonstrüksiyonu ise *öznelerarasılık* kavramıyla yapar. Husserl’in *öznelerarasılık* meselesi bağlamında geliştirdiği *üçüncü şahsın bakış açısı* kavramının Ricoeur’ün *başkası olarak kendisi* kavramını etkilediği görüşünderiz.

Ricoeur ve Hıristiyanlık

Ricoeur, Kartezyen özneyi sorgulamaya “özne kimdir?” sorusuyla başlar. Ona göre “*kim?*” sorusunu yanıtlamak (...) bir yaşam öyküsü anlatmaktır. Anlatılan öykü, eylemin kim’ini dile getirir” (Ricoeur 2013, 406). Descartes “özne kimdir?” sorusu sormaz, “özne nedir?” sorusunu sorar ve öznenin *res cogitans* (düşünen şey) olduğunu ileri sürer. Bu anlamda özne, Descartes tarafından felsefenin merkezine yerleştirilmiş olsa da “şey” olmanın ötesine geç(e)mez. Ricoeur’ün “özne kimdir?” sorusunu sormasının birkaç sebebi var. Bu sebeplerden ilki Hıristiyanlıkla -özellikle Augustinus’la- diğerleri öznenin tarihsel süreç içerisinde kendi doğasına yabancılaştığını ileri süren Marx’la, özneye merkezî konumu verenin gramer olduğunu diyen Nietzsche’yle, öznenin arkeolojisini yapan Freud’la ve otantiklik arayışı bağlamında Heidegger’le ilgilidir. “*Marx, Nietzsche ve Freud’dan bu yana ise biz (...) kuşkuluyuz. şey üzerine duyulan kuşkudan sonra, bilinç üzerine de kuşkuya kapılmış durumdayız*” (Ricoeur 2007, 42). “*Amacım, Nietzsche’nin anti-cogito’sunda Kartezyen cogito’nun tesirini göstermek değil, tam da cogito’nun mutlak bir yanıt verdiği düşünölen sorunun kendisinin çöküşünü sergilemektir*” (Ricoeur

2010, 19). Çalışmamızın sınırlarını göz önünde bulundurarak Marx'ın ve Nietzsche'nin ve Heidegger'in Ricoeur'a olan etkilerini ele almayacağız.

Öznenen fail olarak ilk bahsedenler arasında Augustinus da var. Augustinus *İtirafklar*'la eyleyen yani fail olarak öznenin ne/kim olduğunu ortaya koymaya çalışır. Augustinus *İtirafklar*'da sadece bir hayat hikâyesi anlatmaz, Kartezyen özneyi eleştirebilecek öğeler sunar. “*Augustinus'un sonraki kuşaklara bıraktığı gizemi keskinleştirmeye katkıda bulunacağını gönülden kabul ediyorum*” (Ricoeur 2016, 56) diyen Ricoeur *İtirafklar*'a müracaat eder. “*Yolculuğumuzun sonunda kendimizi Augustinusçu bir diyarda buluyor(uz)*” (Ricoeur 2013, 418). “*Ricoeur için, anlatı yaşamı yansıtır. Bu nedenle, nerede bu türden bir yansıtma edimi gerçekleşmekteyse orada yaşamın basit bir öykünmesi vardır*” (Kurtar 2009, 77). Ve bu sebeple Ricoeur *İtirafklar*'dan etkilenerek anlatıyı kurgulamanın, yaşanmış hayatın *mimesis*'inin yani gerçekliğin yazıda temsilinin, öznenin gerçek konumunun tayin edilmesinde başlıca unsur olduğunu ifade eder. “*Ricoeur'e göre anlatısal biçim insan deneyiminin tarihsel ve zamansal yapısını temsil etmeye elverişli en ideal araçtır*” (Büyüktuncay 2014, 4). Hıristiyanlıkta yerleşik olan itiraf fenomeninin bizatihi kendisin de Ricoeur'ün anlatısal kimlik kuramını oluşturmasında etkili olduğu düşünülebilir. Nitekim “*Ricoeur'ün düşüncesi (...) İncil hermeneutiğinden ve Hıristiyan etiğinden hareket eder*” (Ford 2012, i). Zira itiraf eden yani eyleyen olarak fail kişi yaşadığı hayatı kurgular -“*kurmaca, eylemde bulunanların bir mimesis'idir*” (Ricoeur 2016, 123) - ve bu itirafını hikayeleştirerek merkezde, günahkar olarak merkezdışıdır. Ricoeur için “*anlatısında kimi zaman bildiklerini aktarırken, kimi zaman da tamamen kendi kurgusu ile yaratımda bulunan*” (Acar 2007, 5) itirafçının kurgulayarak anlattığı hikâyeyi dinleyen kişi/başkası *anlatısal kimlik* kuramında önemli yer tutar. Zira itirafçı, itiraf ederek kendi *ben*'ini dekonstrüksiyona uğrattırırken, başka şahsın onu dinlemesiyle *ben*'inin rekonstrüksiyonunu gerçekleştirir.

Arkeolojik teleoloji veya teleolojik arkeoloji

Öznenin arkeolojisini yapan Freud, öznenin dürtülerinin “esiri” olduğu sonucuna ulaşır. Ricoeur öznenin arkeolojisini yapmayı idealleştirmenin ve *bilinçdışı* kavramını merkeze almanın *özne* sorununa çözüm olmayacağını belirtir. Zira “*arkeoloji, erekbilimle tamamlayıcı bir karşılıklı ilişkisi içinde anlaşılmadığı sürece soyut kalıyor*” (Ricoeur 2007, 298). Bu bağlamda Ricoeur şunu söyler: “*Önerdiğim felsefi yorumun ikinci aşamasını arkeoloji ile*

teleoloji arasındaki diyalektik karakterize ediyor. Refleksiyondaki bu gelişme aslında yeni bir şeyi, refleksif arke ve telos arasındaki kutbıyeti temsil eder” (Ricoeur 2009, 195). İşbu diyalektik, “*yorumbilgisi türlerinin tamamlayıcılığını anlamaya elverecek asıl felsefe zemini, arkeoloji-erekbilim diyalektığıdir*” (Ricoeur 2007, 395).

Ricoeur’a göre özne nereden beslenir (arkeoloji) ve neyi amaçlıyor (teleolojik) sorularına cevap vererek öznenin ne Heideggerci anlamda Varlığa kulak veren münfail *Dasein* ne de Descartesçi anlamda var olanlar üzerinde tahakküm kuran fail “*ego*” olmadığı anlaşılır. “*Ricoeur’ün yaralı cogito hermeneutiğı “ben düşünüyorum”un (I think) tam zıddı olan “ben varım”la (I am) iş görür*” (Vlacos 2011, 127). Ricoeur, özne sorununu çözmeye Heidegger’in yakın olmasına rağmen bunu başaramadığını der. “*Descartes’i bu entitenin sahip olduğu Varlık’ın/Oluş’un anlamı sorusunu yöneltmekten alıkoyan pozitif karar nedir? Varlık/Oluş ve Zaman buna yalnızca kısmi bir cevap verir*” (Ricoeur 2009, 258). Buna binaen Ricoeur, Gadamer’e de karşı çıkarak felsefi faaliyetin yöntem olmadan yapılamayacağını savunur.

Aynı kişi ve kişinin aynılığı

Özne Augustinus’un tabiriyle sorulmadığı zaman ne olduğunu bildiğı ama sorulunca cevaplayamadığı *zaman*’la hemhal olduğunun farkındadır. Zaman değişmeyi, oluşu simgelediğı için, zaman içre olan öznenin de değişmesi/ dönüşmesi gerekir. Bu değişim/dönüşüm içerisinde *özne* kalıcılığını nasıl elde eder? Kalıcı bir öznenin bahsedilemezse örneğın nihilizm sorunu ortaya çıkar. Herhangi bir suç işleyen katili ele alalım. Öznenin zaman içerisinde değiştiğı düşünülecek olursa, katil olay anındaki kendisiyle, mahkeme-deki kendisinin aynı olmadığını -zira benliğı aynılık inşa eder (Reagan 2002, 14) - iddia edebilir. “*Hukuksal durumlarda, cinayet olayından zaman geçmesiyle birlikte, itham olunan kişinin, cinayeti işleyen kişiyle aynı kişi olduğunu iddia etmek çok zor olabilir*” (Reagan 2002, 13). Bu ve benzerî sorunların farkında olan Ricoeur, “*birbirinden ayrı şekilde değerlendiremeyeceğimiz*” (Harrington 2016, 1-2) *idem* (aynılık olarak kimlik) ve *ipse* (kendilik olarak kimlik) arasında ayırım yapmamız gerektiğinin altını çizer. “*Aynılık olarak kimlik ya da idem, daha çok şey’lere özgü bir kimliğı ve söz konusu şeylerin belirli özelliklerinin zaman içindeki sürekliliğı anlamında bir zamanda kalıcılığı ifade etmektedir*” (Vanleene 2011, 19). *İpse*’yse “*kendi’ye özgü bir kimlik olarak, kendi’nin zaman içerisindeki değişimlerine rağmen*

kendi'ni devam ettirebilmesi anlamında zamanda kalıcılığı ifade eder” (Vanleene 2011, 19).

Idem ve *ipse*'nin anlatısal kimlik kavramı bağlamında dikkate alındığı zaman - “Ricoeur, söz konusu iki kavramın diyalektiğinin (ise) soruna çözüm üretecek anlatısal kimlik kavramını ortaya çıkardığını ifade eder” (Vanleene 2011, 19) - başka iki kavram daha devreye girer. Bunlar *şahitlik etme* ve *söz verme*'dir. Anlatısal kimlik kavramını kendisi de bir anlatı, kurgulama ve “anlatı kriteri, her anlatının son çözümlemede bir eylem *mimesis*'i olması nedeniyle” (Ricoeur 2013, 156) taklit olan şahitlik etme ve söz verme sayesinde görürüz. Bir olaya şahitlik eden kimse, yaşanmış olayın ihtiva ettiği unsurları hatırlayan ve o unsurlara yeniden birlik veren kişidir. “Çünkü bu farklı öğeler anlatının birliği içinde ve bir arada dolanıyor” (Alıntılayan Paul Ricoeur 2009, 25). Böylece Ricoeur'ün anlatısal kimlik kuramı bağlamında şahitlik etme kavramına bağlı olarak hafıza karşımıza çıkar. Söz verme olayıysa sadece “sözün verilmesi” merhalesinden ibaret değildir. Sözü veren kişi, o sözü verdiğini hatırlamalı ve daha önemlisi o sözü veren şahsın bizzat kendisi olduğunun bilincinde olmalıdır. “Söz vermek gerçekten de, sadece bir şey yapacağıma söz verme değildir; sözümde duracağıma söz vermedir (...) kısacası şimdinin sadece bir vuku değil, aynı zamanda bir sürekliliğin bağlayıcısı olduğunu gösterir” (Ricoeur 2013, 386). Her iki durumda da hafızanın yardımıyla anlatının merkezî olduğunu ve anlatının, anlatan kişiye birliğini verdiğini görürüz. “Anlatılar, kimliğimizi oluşturmada ve kimliğimizi sürdürürebilmemizde vacip rol oynar” (McGuire 2011, 5).

Olayın ihtiva ettiği unsurlara birlik veren özne, bu özneye özneliğini verense bu birliktir. Dolayısıyla özne ve anlatı arasında birinin diğerine üstünlük sağlayamadığı karşılıklı, iç içe geçmiş irtibat söz konusudur. “Zira Olayların (...) anlamlandırılmasıysa ancak anlatılan bir öykü bağlamında gerçekleşir” (Ricoeur 2009, 96). Özne, anlatırken geçmişi/zamanı yorumlar, geçmişse bu anlatı sürecinde özneyi yorumlar. “Öyleyse özne, Proust'un arzusundaki gibi, kendi yaşamının hem okuyanı hem de yazanı olarak kurulmuş gibi görünür” (Ricoeur 2013, 406). Karşılıklı yorumlama sürecinde inşa edilen kişilik anlatısal kimlik'tir. “Anlatısal kimlik kavramı, kişinin zaman içinde nereden gelip nereye gittiğini ve kendi'ye ait bir birliğin nasıl oluşturulduğunu göstermektedir” (Vanleene 2011, 16). Anlatısal kimlik; anlatan, anlatı ve anlayan diye tanımlanan üç unsur işaret eder. Anlatan ve

anlayan birer şahıs, anlatırsa bu şahıslar arasında irtibatı sağlayan vasat/vasıtaadır. Ricoeur bu üç unsur olmaksızın öznenin özneliğini kazanamayacağını ileri sürer. Bu sebeple Ricoeur'ün öznesi *cogito* değil, *anlatısal kimlik*'tir. "*Anlatısal kimlik kavramı parçalanmış Cogito'ya veya merkezdisi kalmış özneye yeniden bir birlik, bir kimlik kazandıran unsuru oluşturur*" (Varlık 2015, 13). Kartezyen özne düşünün şey'dir ve düşünmek için başka şeylere ihtiyaç duymaz. Ricoeur özneyi bu "otoriter" yapısından *anlatısal kimlik* sayesinde kurtarır. Ricoeur'a göre özne anlatıyı anlattığı başkası vesilesiyle kendilik bilincine ulaşır ve bu sebeple "*kendisi'nin kendiliğinin, başkalığı en içten bir derecede içerdini ta en baştan sezdirir*" (Ricoeur 2010, 5). Yani Ricoeur özneyi *başkası olarak kendi* olarak tanımlar. "*Ve bu şekilde, kendilik başkası olmadan düşünülemez ama aynı zamanda kendiliğini de terk etmez*" (Varlık 2015, 13). Bu özne artık merkezî değil merkezdisidir. Ricoeur'ün bu yeni özne tanımı Levinas'ın projesinden de farklıdır. Levinas'ın Kartezyen özne eleştirisi, düşmanı imha etmek için kendisini de imha eden askere benzer. Zira Levinas özne karşısında *öteki*'nin önemini göstermek öznenin varlığından vazgeçer. Ancak Ricoeur "*ne cogito felsefelerindeki gibi yüceltilecek ne de anti-cogito felsefelerindeki gibi alçaltılacak*" (Ricoeur 2010, 461) tezini ileri sürer.

Başkası olarak kendi olan öznenin kendisiyle irtibatı dil üzerinden gerçekteşir. "*Anlatı oluşturmakla biz kendimizi tanırız lakin tanıma eylemi sınırlandırılmaz, biz başkalarının hikâyeleriyle de kendimizi tanırız*" (O. Mallet and R. Wapshott 2012, 4). Anlatan ve anlayan arasındaki irtibatı sağlayan dil, niçin aynı zamanda hem vasat hem de vasıtaadır? Vasattır, çünkü anlatanın olayları kurgulayabilmesi için uygun şartları –örneğin fizikî unsurlara ad vererek- sağlar. Vasıtaadır, zira anlatan anlayanın zihninde anlatısını resmedebilmek için aynı sembolizmi ihtiva eden kelimeleri kullanır. "*Çünkü bir olay olarak konuşma nosyonu kod linguistiğinden mesaj linguistiğine geçiş anahtarı sağlar*" (Ricoeur 2007, 16). Tam da bu noktada *temsil* devreye girer. Kendi olarak özne *başkası*'nın temsili olduğu için iletişim için kullandığı dil de bir temsildir. Temsil olan şey ise tüketilemez. "*Anlatı büyük bir tümcedir, her saptayıcı tümcenin, bir bakıma küçük bir anlatı olması gibi*" (Ricoeur 2012, 63) tezinin Ricoeur tarafından zikredilmesi, anlatının bizzat kendisinin temsili yapıya sahip olduğunun göstergesidir. Yaşanmış aynı olayı iki kişi farklı şekilde kurgular, çünkü olayları ifade etmek için kullanılan "*sistem veya kod olan dilin*" (Ricoeur 1974, 97) yapısı temsildir.

Bu sebeple geçmişî kurgularız çünkü “*tarihsel bilgi(nin) anlatısal kavrayıştan dolaylı olarak türe(r)*” (Ricoeur 2009, 12) ve geçmişin fotoğrafı çekilemez, sadece önemli görülen (temsil değeri daha yüksek olgular) nüanslar öne çıkarılabilir. Anlatıda etken olan akıldan ziyade mütehayyile yetisidir. Nitekim “*bu bakımdan anlatı, her ne kadar bir eylem kategorisi olarak kalırsa da, iradeden çok hayal gücünü çalıştırır*” (Ricoeur 2013, 410) ve mütehayyile olan yerde temsil etme ve kelimelerin metaforik -“(…) metafor ve anlatı anlam düzeyinde ortaktır” (Ricoeur 1991, 8) - kullanımı devreye girer. “*Mütehayyile gücü ihtiva ettiği şeyleri mecazî ve sembolik bir ifade ile temsil edebildiğinden, aklî hakikatleri sembolik dile aktarma gücüne de sahiptir*” (Taşkent 2018, 173). Zira “*imgelem sayesinde, hem geçen zamana rağmen, hem metni yorumlama sürecinde, özne bir yandan değişir, diğer yandan aynı kişi olarak yaşamını sürdürür*” (Varlık 2015, 14). Mütehayyile hatırlamadan ziyade bir kurgudur, hayal de bu kurgunun yetisidir.

Son olarak anlatı oluşturulurken üçlü *mimesis* olan *prefigürasyon*, *figürasyon* ve *refigürasyon* süreçleri öne çıkar. Özellikle figürasyon öncesini yansıtan ilkinde temsil etme, olayın temsil üzerinden figüre edilmesidir. “*Anlatı kuramını biraz tanıtmak gerekirse, bu kuramda insanın her ediminin bir gösterge olduğu söylenebilir. Bu göstergeler yaşanan zaman, kültür ve sosyal çevre bağlamında anlamlandırılır. Bu edimler zaman çerçevesinde anlatısal kurgularla birleşir ve mevcut edimin yorumunun bir başka yorumu halini alır*” (Ceylan 2015, 20).

Sonuç

Ricoeur’ün Kartezyen özne sorununa çözüm bağlamında *anlatısal kimlik* kavramını geliştirdiği söylenebilir. Özne ne zaman kendinin farkına varır? Ricoeur’un cevabı şudur: Özne eylemlerini, yaşantısını anlatısallaştığı zaman kendinin farkına varır. “(…) Ricoeur, bizim eylemlerimizin anlatısal boyutları olduğunu düşünür” (McGuire 2011, 5). Yani özne eylemini anlatılaştırabildiği an kendisi olur. “Geniş bir anlamda, bir anlatı kişinin manevi dönüşümü, büyümesi ve eğitimi, manevî ve duygusal yaşamın karmaşıklığına katılması da yine eylem olarak görülür” (Ricoeur 2012, 27). “Kendi’nin inşasına katkısı perspektifinden bakılan bir anlatı teorisi sunmak maksadındayım” (Ricoeur 2010, 152) diyen Ricoeur, “şahsiyet, anlatıdaki eylemi gerçekleştiren kimse(*dir*)” (Ricoeur 2010, 192) sonucuna ulaşır. “Ricoeur’ün anlatısal kimlik

kuramındaki anlatıcı sadece nakleden değil, aynı zamanda eylemde bulunan ve acı çeken de bir varlıktır” (Ford 2012, 14).

Sonuç olarak Ricoeur, Kartezyen öznenin karşısına *anlatısal kimliğiyle* öne çıkan, Descartes’in özne kavramını eleştiren filozoflarla hesaplaşan yeni bir özne anlayışını – *başkası olarak kendi’yi*- koyar. Ricoeur bu yeni özne anlayışını teolojiden olduğu kadar psikanalizden de etkilenecek geliştirir. Hakikat araştırması için öznenin vazgeçmek gerekmediğini gösterir.

KAYNAKÇA

Acar, Sengün M. (2008). Paul Ricoeur’ün Anlatı ve Tarih Görüşü Bağlamında Arthur C. Danto’nun Anlatı Cümlelerinin Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Araştırma Dergisi* sayı: 19, (ss. 1-20).

Büyüktuncay, Mehmet. (2014). Otobiyografi Ve Paul Ricoeur: Tarihsel Anlatıda Zamanın Biçimlendirilmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 1, (ss. 11-19).

Ceylan, Şilan Ceren. (2015). Paul Ricoeur’ün Hermeneutik Kuramında Metaforun İşlevi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

Ford, Amanda Kirstine. (2012). The Self in The Mirror Of The Scriptures: The Hermeneutics and Ethics Of Paul Ricoeur, Doktora tezi, University of Nottingham.

Harrington, Johnathan. (2016). Yours Truly, Self Narrative And Narrative Designs Of A Self, *The Philosophy Of Computer Games Conference*, (ss. 1-7).

Kurtar, Senem. (2009). Anlatısallaşan Zaman Ve *Der Zauberberg* (Büyülü Dağ) Paul Ricoeur’ün Anlatısallaşan Zamanının Thomas Mann’ın *Der Zauberberg* (Büyülü Dağ) Romanındaki Zaman Aporialarında Açıklanması, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 1, (ss. 70-96).

Mallet O. and Wapshott, R. (2012). Mediating Ambiguity: Narrative Identity and Knowledge Workers, *Scandinavian Journal of Management* sayı: 28 (1), (ss. 2-34).

McGuire, Tom. (2011). Narrative Self, Story as The Basis of The Self, *Café Philosophy*, (ss. 2-19).

Reagan, Charles E. (2002). Personal Identity. Erişim Tarihi: Ağustos 3, 2022. <https://www.scribd.com/document/333134997/Personal-identity-Charles-E-Reagan-Paul-Ricoeur-pdf>.

Ricoeur, Paul. (1974). Metaphor and the Main Problem of Hermeneutics, *New Literary History*, sayı: 1, (ss. 95-110).

Ricoeur, Paul. (2010). *Başkası Olarak Kendisi*, ter: Hakkı Hünler. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Ricoeur, Paul. (1991). *From Text To Action: Essays in Hermeneutics II*. trans. by: Kathleen Blarney And John B. Thompson. London: Northwestern University Press, London.

Ricoeur, Paul. (2007). *Yorum Teorisi Söylem ve Artı Anlam*. Ter: Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Ricoeur, Paul. (2007). *Yoruma Dair*. ter: Necmiye Alpay. İstanbul: Metis Yayınları.

Ricoeur, Paul. (2009). *Yorumların Çatışması: Hermenoytik Üzerine Denemeler I*. ter: Hüsamettin Arslan, İstanbul: Paradigma Yayınları.

Ricoeur, Paul. (2007). *Zaman Ve Anlatı I, Zaman-Olayörgüsü-Üçlü Mimesis*. ter: Mehmet Rifat - Sema Rifat. İstanbul: YKY Yayınları.

Ricoeur, Paul. (2009). *Zaman Ve Anlatı II, Tarih ve Anlatı*. ter: Mehmet Rifat. İstanbul: YKY Yayınları.

Ricoeur, Paul. (2012). *Zaman ve Anlatı III, Kurmaca Anlatıda Zamanın Biçimlenişi*. ter: Mehmet Rıfat. İstanbul: YKY Yayınları.

Ricoeur, Paul. (2013). *Zaman ve Anlatı IV, Anlatılan (Öykülenen) Zaman*. ter: Umut Öksüzan ve Atakan Altınörs. İstanbul: YKY Yayınları.

Taşkent, Ayşe. (2013). *Güzelin Peşinde*, İstanbul: Klasik Yayınları.

Vanleene, Sengün Meltem. (2011). Paul Ricoeur’de Kendiliğe İlişkin Bir Sorgulama Olarak “Anlatısal Kimlik” Sorunu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Varlık, Selami. (2015). Ricoeur’ün Hermenotiğinde Merkez dışı Özne, *Kaygı*, sayı: 24, (ss. 1-21).

Vlacos, Sophie. (2011). Paul Ricoeur and The Theoretical Imagination, Doktora Tezi, Cardiff University.

Хайям Джалилзаде

СУБЪЕКТ И НАРРАТИВНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ В ФИЛОСОФИИ ПОЛЯ РИКЕРА: ВВЕДЕНИЕ

РЕЗЮМЕ

Когда упоминается Поль Рикёр, первое, что приходит на ум, — это его слова *я- сам как другой*. Не случайно одна из его книг называется «*Я- сам как другой*». Еще одно выражение, связанное с этим понятием, это нарративная идентичность. Предметом нашего исследования является основа понятия нарративная идентичность в философии Рикёра и история его возникновения. Философские концепции не возникают на пустом месте, наоборот, они представляют собой реакцию или ответ на предшествующие концепции. Неправильно понимать эту реакцию только в отрицательном смысле. Вновь введенное философское понятие может привести к возникновению новых горизонтов, интерпретируя предыдущее понятие, с которым оно связано. Иногда встреча вновь введенного философского понятия с предшествующим, к которому оно относится, может вызвать напряжение. Именно на этом моменте важно выяснение причины введения Рикёром понятия «*нарративная идентичность*». Рикеровская концепция «*нарративная идентичность*» служит решению проблем, поставленных картезианским субъектом. Наше исследование утверждает, что концепция «*нарративная идентичность*» не только предлагает пути решения проблем, поставленных картезианским субъектом, но и предлагает новое определение субъекта. Эта новая концепция субъекта, с одной стороны, напоминает нам о проблемах, которые пренебрегает *cogito* Декарта, *dasein* Хайдеггера и другие понятия Левинаса. С другой стороны, она предлагает пути решения проблем современного человека, опираясь на христианскую теологию. В этом плане наше исследование также указывает на христианские корни понятий, раскрытых Рикером.

Ключевые слова: субъект, нарративная идентичность, я- сам как другой, *cogito*, эпохе.

PhD Hayyam Celilzade

SUBJECT AND NARRATIVE IDENTITY IN THE PHILOSOPHY OF PAUL RICOEUR: AN INTRODUCTION

ABSTRACT

The first concept that comes to mind when Paul Ricoeur is mentioned is the concept of Oneself as Another. It is no coincidence that *Oneself as Another* is the title of one of his books. Another concept that is directly related to this concept is narrative identity. The subject of our study is where the concept of narrative identity is located in Ricoeur's philosophy and what are the reasons for the emergence of this concept. Philosophical concepts do not emerge in an emptiness, on the contrary, they are developed as a reaction or response to the concepts that came before them. It would not be correct to understand this reaction only in a negative sense. As a matter of fact, the newly developed philosophical concept can lead to the emergence of new horizons by interpreting the previous concept. The meeting of the newly developed philosophical concept with the previous concept to which it is related can sometimes result in a conflict. The question of why Ricoeur developed the concept of narrative identity is important in this context. Ricoeur's concept of narrative identity, in fact, is a solution to the problems caused by the Cartesian subject. While the concept of narrative identity offers solutions to the problems caused by the Cartesian subject, it also proposes a new definition of subject, according to our research. This new concept of subject, on the one hand, draws attention to issues neglected by Descartes' ego, Heidegger's Dasein, and Levinas' other concepts, and on the other, offers solutions to modern man's misery by recalling theological explanations. In this sense, our study also points out the theological roots of Ricoeur's solution proposal. Starting with Ricoeur's basic texts in which he discusses related concepts, our research includes sources that include close reading of these texts.

Keywords: *subject, narrative identity, oneself as another, cogito, epoche*

Çapa tövsiyə etdi: f.f.d., dos. Ə.M.Məlikov